

**De Invloed van Sociaaleconomische Status op Negatieve Meta-percepties, Sociaal
Ongenoegen en de Samenhang met Polarisatie**

Anne Sinclair

(S4341341)

Afdeling psychologie, Rijksuniversiteit Groningen

PSB3N-BT15: bachelorthese

Groep: 21

E-mail: a.e.sinclair@student.rug.nl

Supervisor: prof. dr. E. H. Gordijn

Tweede beoordelaar: dr. H. J. E. Greijdanus

In samenwerking met: M.E.G. Bouwer, L.M. Kölling,

D. Korstanje, D.D. Miesen en M. Nakken

Datum: 15 februari 2022

Abstract

Het doel van deze these was om te onderzoeken of individuen met een lagere zelfwaargenomen sociaaleconomische status verwachten negatiever gezien te worden door de samenleving (als aangetoond door meer negatieve meta-stereotypering, waargenomen miskennis, relatieve deprivatie en meta-vooroordelen), en of zij meer sociaal ongenoegen vertonen dan individuen met een hogere zelfwaargenomen sociaaleconomische status. De uiteindelijke steekproef bevatte $N= 164$ participanten. De participanten werden random toegewezen aan een hoge of lage sociaaleconomische status conditie. Het onderzoek laat zien dat een lagere zelfwaargenomen sociaaleconomische status tot een toename leidt van waargenomen miskennis, relatieve deprivatie en negatieve meta-vooroordelen, maar niet tot een toename van meta-stereotypering. Er was geen directe invloed van sociaaleconomische status op sociaal ongenoegen, maar het onderzoek laat wel zien dat er via negatieve meta-percepties een indirect verband was tussen sociaaleconomische status en sociaal ongenoegen. Daarnaast is er bewijs gevonden dat sociaal ongenoegen samenhangt met populisme en negatieve opvattingen over de overheid, maar niet met extremisme. Deze conclusies dragen bij aan de huidige literatuur, door een inzicht te geven in de oorzaak- en gevolgrelaties tussen de variabelen; sociaaleconomische status heeft een causale invloed op hoe mensen denken gezien te worden door de maatschappij en dit voorspelt hun houding ten opzichte van de maatschappij.

Trefwoorden: sociaaleconomische status, sociaal ongenoegen, meta-percepties, polarisatie

De Invloed van Sociaaleconomische Status op Negatieve Meta-percepties, Sociaal Ongenoegen en de Samenhang met Polarisation

In de afgelopen jaren is er sprake geweest van een opeenstapeling van crisissen (NOS Nieuws, 2022). De coronapandemie was nog niet beëindigd, of de oorlog in Oekraïne begon. Daarnaast vergen de gascrisis en klimaatcrisis ook de nodige aandacht. Het is hierom geen wonder dat er in westerse landen een gevoel bestaat dat de maatschappij in toenemende mate achteruit gaat (Steenvoorden, 2015). Resultaten uit onderzoek tonen aan dat de meerderheid van Europese inwoners een pessimistische kijk op de maatschappij heeft (European Commission, 2022). Dit zou bij kunnen dragen aan een toename in sociaal ongenoegen, het gevoel of geloof dat de maatschappij verslechtert of slecht functioneert (Gootjes et al., 2021). De aanwezigheid van hoog sociaal ongenoegen hangt samen met verschillende negatieve aspecten van de maatschappij. Zo hangt het volgens onderzoek onder andere samen met meer protesten (Owuamalam, et al., 2013), toename van extreem stemgedrag (Van der Bles et al., 2018) en polarisation (Albada et al., 2021).

Er worden dus verschillende negatieve maatschappelijke gevolgen gerelateerd aan sociaal ongenoegen, maar over de oorzaken wordt nog geen eenduidige conclusie getrokken. In de zoektocht naar potentiële oorzaken van sociaal ongenoegen worden verscheidene variabelen genoemd. Zo wordt geopperd dat sociaal ongenoegen samenhangt met geografische factoren (De Ruyter et al., 2021), economische instabiliteit (Jetten et al., 2017) en sociale klasse (Rubin et al., 2014). Nog een belangrijke term die vaak wordt genoemd in relatie tot sociaal ongenoegen, is de sociaaleconomische status (SES). Dit is de combinatie van de economische, culturele en sociale achtergrond van een individu (Rubin et al., 2014).

In het huidige onderzoek wordt gekeken of een lagere SES inderdaad tot meer sociaal ongenoegen leidt. Mensen die een lagere SES hebben, verwachten wellicht dat de samenleving hen negatiever ziet. Dit worden ook wel meta-percepties genoemd, en zouden

kunnen bijdragen aan meer sociaal ongenoegen. Daarnaast willen wij nagaan of sociaal ongenoegen op zijn beurt een relatie heeft met polarisatie.

SES en sociaal ongenoegen

Een lagere SES hangt samen met meer sociaal ongenoegen (Steenvoorden, 2015). Hierbij spelen vele aspecten van SES een rol, bijvoorbeeld: werksituatie, opleidingsniveau, inkomen en sociale klasse (Snel et al., 2022). Mensen die laag scoren op dergelijke indicatoren hebben vaak meer reden om ontevreden te zijn over de maatschappij dan mensen die hoog scoren. Een onderzoek van Van der Bles (2018) bevestigt dat een lager opleidingsniveau samenhangt met het ervaren van meer sociaal ongenoegen (Van der Bles et al., 2018). Een mogelijk reden is dat zij zich wellicht minder gehoord voelen. Inderdaad blijkt dat personen met een lagere SES een grotere afstand voelen ten opzichte van politici in het land (Noordzij et al., 2021). Door deze afstand, voelen personen met een lage SES zich verder verwijderd van maatschappelijke keuzes die worden gemaakt. Dit hangt op zijn beurt samen met sociaal ongenoegen.

Daarnaast ervaren mensen met een lage SES in ieder economisch klimaat meer problemen dan mensen met een hoge SES. In tijden van economische stabiliteit worden mensen met een lage SES namelijk beperkt in hun groei of ontsnapping uit de lagere sociale klasse (Jetten et al., 2017). In tijden van economische instabiliteit hebben mensen met een lage SES minder middelen om op terug te vallen (Jetten et al., 2017). Iemand met een lage SES trekt dus in iedere situatie aan het kortste eind, en heeft daarom meer reden voor sociaal ongenoegen.

Op basis van het voorgaande kan dus worden verwacht dat een lagere SES leidt tot een hogere mate van sociaal ongenoegen. Er worden al enkele potentiële redenen genoemd voor de toename in sociaal ongenoegen bij een lagere SES. Ons onderzoek zal echter kijken naar

een andere mogelijke reden, namelijk dat mensen met een lagere SES verwachten negatief te worden gezien door anderen in de maatschappij.

De rol van negatieve meta-percepties

Verwachtingen over hoe de groep waartoe men behoort door andere groepen wordt gezien, worden ook wel meta-percepties genoemd (Gordijn et al., 2008). Onderzoek van Engstrom (2019) toonde aan dat er een samenhang bestaat tussen meta-percepties en SES. Zo stelden zij dat het hebben van een lagere SES samenhangt met het gevoel om als incompetent te worden gezien (Engstrom, 2019). In het huidige onderzoek wordt gekeken naar negatieve meta-percepties, en deze worden onderverdeeld in verschillende variabelen. Zo kunnen negatieve meta-percepties refereren aan het algemene gevoel negatief gezien te worden (meta-vooroordelen: Gordijn et al., 2008), of aan specifieke stereotypen over de eigen groep. Dit laatste wordt meta-stereotypering genoemd, het idee dat een uitgroep een negatieve perceptie heeft van de eigen groep van een persoon (Vorauer et al., 1998). Nog een vorm van negatieve meta-perceptie wordt gedefinieerd als het gevoel niet erkend te worden of serieus te worden genomen, ofwel waargenomen miskennen (Giles, 2018). Een meer indirecte vorm is het gevoel dat de eigen groep wordt benadeeld of slechter af is ten opzichte van andere groepen, ook wel relatieve deprivatie genoemd (Smith et al., 2018). In het huidige onderzoek zijn alle vormen van negatieve meta-perceptie gemeten. Er is echter gekozen om de focus te leggen op negatieve meta-stereotypering.

Met name mensen die behoren tot groepen met weinig macht of een lage status zullen vaak geneigd zijn om negatief te meta-stereotyperen (Lammers et al., 2008; Owuamalam & Zagefka, 2013). Lammers et al. (2008) stellen dat leden van machteloze of lage status groepen sneller zullen terugvallen op meta-stereotypering, omdat het voor hen van belang is om te weten hoe groepen met meer macht over hen denken. Mensen met een lagere SES zijn vaak minder machtig, omdat zij niet door anderen als voorbeeld worden gezien en weinig middelen

tot hun beschikking hebben (Ten Brinke & Keltner, 2020). Zij leggen meer focus op wat anderen over hen geloven dan dat machtigere mensen doen. Mensen uit machtige groepen zullen daarentegen niet geneigd zijn om na te denken hoe anderen over hen denken, maar hebben juist meer de neiging om oordelen over anderen te vormen. (Lammers et al., 2008).

Daarnaast stellen Owuamalam en Zagefka (2013) dat mensen uit machteloze of lage status groepen vaak negatief behandeld worden door mensen uit de dominante uitgroep. Door deze negatieve behandeling, wordt de benadeelde groep zich bewust van de stereotypen en vooroordelen die de dominante uitgroep over hen heeft. Ofwel, er ontstaat negatieve meta-stereotypering (Owuamalam & Zagefka, 2013). Op basis van de conclusies van Lammers et al. (2008) en Owuamalam en Zagefka (2013) is het dus aannemelijk dat mensen met een lagere SES sneller negatieve meta-stereotypering toepassen.

Meta-stereotypering hangt sterk samen met sociale identiteit en iemand zijn perceptie van de wereld (Owuamalam et al., 2014). Mensen vinden het prettig om gezien te worden in een positief daglicht en hechten veel waarde aan het behoudt van hun zelfconcept (Vorauer et al., 1998). Inderdaad blijkt dat negatieve meta-stereotypering negatieve effecten kan hebben. Zo liet een onderzoek onder politieagenten zien dat wanneer zij denken dat burgers hen negatief stereotyperen, dit meer negatieve gevoelens en werkstress voorspelt (Gordijn et al., 2017). Ook hangt negatief meta-stereotyperen samen met gevoelens van eenzaamheid (Gordijn & van Boven, 2009) en het hebben van een lagere zelfwaardering (Vorauer et al., 1998; Gordijn, 2008). Owuamalam en Zagefka (2013) stellen dat meta-stereotypes de lens zijn waardoor wij de wereld observeren. Wanneer deze meta-stereotypes negatief zijn, zal deze lens ook negatief worden en zal de wereld dus in een negatiever daglicht aanschouwt worden (Owuamalam & Zagefka, 2013).

Geen van deze onderzoeken meet sociaal ongenoegen, dus hierop gebaseerd kunnen we nog geen concluderende voorspelling vormen. Wel is het op basis van deze onderzoeken

mogelijk te veronderstellen dat negatieve meta-stereotypering een toename in sociaal ongenoegen zou kunnen veroorzaken. Recent ongepubliceerd onderzoek van Arzbach en Gordijn (2022) vindt inderdaad bewijs voor dit verband. Dit onderzoek laat zien dat mensen met een lagere SES, meer negatieve meta-stereotypen hadden. Daarnaast voelden zij zich meer miskend, verwachtten zij dat de maatschappij hen negatief zag en voelden zij zich tekort gedaan door de maatschappij. Al deze vormen van negatieve meta-percepties voorspelden meer sociaal ongenoegen. Het is echter niet causaal aangetoond dat SES sociaal ongenoegen voorspelt via deze meta-percepties. Het huidige onderzoek wil dit daarom verder onderzoeken. Daarnaast willen we nagaan wat voor gevolgen sociaal ongenoegen zou kunnen hebben voor hoe mensen over de politieke situatie in het land nadenken. Hangt sociaal ongenoegen samen met meer polarisatie?

Polarisatie

Polarisatie kan leiden tot veel politieke ophef en onenigheid binnen een maatschappij (Van Baar & FeldmanHall, 2021). Het is dus interessant om een beter beeld te vormen van de variabelen die polarisatie mogelijk beïnvloeden. De vraag is hier of sociaal ongenoegen samenhangt met meer polarisatie in een maatschappij. Polarisatie wordt gedefinieerd als de aanwezigheid van distinctieve groepen in de samenleving, waarbij deze groepen tegengestelde meningen hebben (Albada et al., 2021). Dit construct kan worden onderverdeeld in diverse aspecten, zoals bijvoorbeeld populisme, meningen omtrent de overheid en politiek extremisme. In het huidige onderzoek zal getest worden of sociaal ongenoegen samenhangt met deze drie variabelen.

Populisme komt vooral naar boven in tijden van culturele, politieke en sociale ontevredenheid (Maher et al., 2022). Wanneer er namelijk meer ongenoegen heerst, is het aannemelijk dat er een toenemende behoefte ontstaat bij de benadeelde groepen om tegen de bevoorrechte 'elite' in te gaan (Van Hootegem et al., 2021). Dit karakteriseert het populisme,

dat ook wel wordt omschreven als een aftakeling van democratische instituties en een bedreiging voor het politieke systeem (Maher et al., 2022). In een review van Lucassen (2018), werd gekeken naar populisme in de context van de immigratiecrisis. Hierin kwam naar voren dat een toename in populariteit van populistische partijen vaak wordt gerelateerd aan ontevredenheid over de vluchtelingensituatie in Nederland (Lucassen, 2018). Volgens Van Hootegem et al. (2021) hangt populisme samen met verschillende soorten ongenoegen, zoals onzekerheid over economische status en sociale argwaan. In de voorgaande onderzoeken wordt duidelijk gesuggereerd dat sociaal ongenoegen zou kunnen bijdragen aan de toename in populisme. Deze onderzoeken zijn echter beschrijvend en maken geen gebruik van steekproeven om hun hypothesen te toetsen. Door dit wel te doen, hopen we in het huidige onderzoek duidelijkere conclusies te kunnen trekken over het verband tussen sociaal ongenoegen en populisme.

Ook opvattingen over de overheid maken onderdeel uit van polarisatie. In deze context wordt vooral gekeken naar negatieve opvattingen omtrent de overheid. Een onderzoek van Wille (2001) legde de focus op een Russische steekproef. Van de mensen die aangaven ongenoegen te ervaren, gaf 80% aan negatieve gevoelens te hebben over de overheid (Wille, 2001). Hierin wordt dus een verband gevonden tussen sociaal ongenoegen en negatieve overheidsopvattingen. Daarnaast voorspelt sociaal ongenoegen een toename in negatieve actie-intenties richting de overheid (Gootjes et al., 2021). Alhoewel negatieve opvattingen richting de overheid hier niet direct worden gemeten, is het wel aan te nemen dat wanneer er actie wordt ondernomen tegen de overheid, de meningen jegens deze overheid negatief zullen zijn. Aan de hand van de onderzoeken van Wille (2001) en Gootjes et al. (2021) is onze verwachting daarom dat sociaal ongenoegen in verband zal staan met meer negatieve overheidsopvattingen.

Tot slot kijken we in het huidige onderzoek naar het verband tussen sociaal ongenoegen en politiek extremisme. Met politiek extremisme worden vaak de rechtse politieke partijen geassocieerd, zoals PVV of FvD. Het is echter ook mogelijk links politiek extremistisch te zijn. Zo werd er in onderzoek gevonden dat sociaal ongenoegen kan samenhangen met zowel anti-immigratie acties, ofwel rechts georiënteerd, als met pro-immigratie acties, ofwel links georiënteerd (Gootjes et al., 2021). Een onderzoek van Albada et al. (2021) keek ook naar de attitudes van mensen ten opzichte van immigranten in Nederland, maar legde hierbij de focus op rechts-extremisme. Hierin werd geconcludeerd dat sociaal ongenoegen samenhangt met meer anti-immigratie en anti-vluchtelingen ideeën (Albada et al., 2021). Daarnaast zullen mensen met een lagere SES die in een buurt wonen waar een hoge concentratie van immigranten woont, aannemelijk ook eerder rechts-extremistische overtuigingen hebben (Rydgren & Ruth, 2013). De onderzoeken van Albada et al. (2021) en Rydgren en Ruth (2013) ondersteunen dus het idee dat sociaal ongenoegen verband houdt met meer politiek extremisme. Ook het onderzoek van Van der Bles et al. (2018) ondersteunt dit idee. Zij keken in dit onderzoek naar zowel rechts als links politiek extremisme, en concludeerden dat het geloof dat het slecht gaat met de maatschappij (negatieve tijdgeest) een goede voorspeller is voor beide typen politiek extremisme (Van der Bles et al., 2018).

Het huidige onderzoek

Het model dat getest werd in het huidige onderzoek, is het effect van SES op sociaal ongenoegen en de relatie tussen sociaal ongenoegen en polarisatie. Hierbij zal meta-perceptie optreden als een mediator tussen SES en sociaal ongenoegen. Hoewel er in het bovenstaande literatuuronderzoek verschillende verbanden worden gevonden, zal dit onderzoek voor zover wij weten het eerste zijn om dit specifieke model causaal te testen. Er is in het huidige onderzoek dus niet enkel naar de correlaties tussen de variabelen gekeken.

In het huidige onderzoek zal een steekproef bestaande uit studenten gebruikt worden. Interessant is dat studenten zowel tot lagere SES (vaak arm, slechte huisvesting) als tot hogere SES (hoog opgeleid, goede vooruitzichten) zouden kunnen behoren. Daarom denken we hun zelfwaargenomen SES te kunnen manipuleren en kunnen we causaliteit van verbanden mogelijk nagaan. Hierin hoopt het huidige onderzoek bij te dragen aan de bestaande literatuur.

Onze hoofdvraag is of individuen met een lagere zelfwaargenomen SES verwachten negatiever gezien te worden door de samenleving (zoals aangegeven door meer negatieve meta-stereotypering, waargenomen miskennis, relatieve deprivatie en meta-vooroordelen), en of zij meer sociaal ongenoegen ervaren dan individuen met een hogere zelfwaargenomen SES. De hypothesen die getest worden zijn: *(H1)* Een lage zelfwaargenomen SES leidt tot meer negatieve meta-percepties dan een hoge zelfwaargenomen SES. *(H2)* Een lage zelfwaargenomen SES leidt tot meer sociaal ongenoegen dan een hoge zelfwaargenomen SES. *(H3)* De relatie tussen zelfwaargenomen SES en sociaal ongenoegen wordt gemedieerd door negatieve meta-percepties. *(H4)* Hoger sociaal ongenoegen voorspelt meer neiging tot populisme, meer politiek extremisme en negatievere opvattingen over de overheid

Methode

Participanten en ontwerp

Om hypothese 3 te kunnen toetsen (het mediatiemodel), is op basis van een Monte Carlo poweranalyse voor indirecte effecten vastgesteld dat er minstens 165 deelnemers nodig zijn om een medium effect tussen de variabelen aan te tonen ($r = .3$). Het mediatie model heeft één mediator en de beoogde power is 0,8. Om dit te bereiken streven we ernaar om minstens 190 deelnemers te werven gegeven mogelijk uitval op basis van vooraf geregistreerde exclusiecriteria. Aan het onderzoek deden uiteindelijk 216 proefpersonen mee. Alle participanten waren Nederlands. Deze participanten waren allemaal eerstejaars psychologiestudenten. In de pre-registratie is opgenomen dat, indien er te weinig participanten

geworven kunnen worden via SONA, we via sociale netwerken deze participanten te werven (https://aspredicted.org/LZ5_HXW). Dit plan is uitgevoerd als aanvulling, echter zijn deze participanten niet meegenomen in het onderzoek doordat er via SONA voldaan kon worden aan het benodigde aantal participanten. Op basis van de eis om minstens 50% van de lijst ingevuld te hebben, werden 22 mensen verwijderd. Eén persoon heeft overal hetzelfde ingevuld, en één persoon heeft nergens iets ingevuld dus deze zijn ook verwijderd. Op basis van de eis dat ze minstens 15 seconden het artikel moeten lezen, werden er 21 mensen verwijderd. Als laatste zijn er 5 personen verwijderd doordat deze dubbel in de data stonden, en nog één persoon die driedubbel in de data stond. Dit resulteerde in een definitieve N van 164 participanten. Van deze participanten was 75% vrouw en 25% man. Van de participanten was 25% tussen de 16 en 18 jaar en het grootste gedeelte was tussen de 19 en 21 jaar met 61%. In de categorie 22 tot 25 zat 12,8% en ouder dan 25 bevatte 1,2% van de participanten.

De participanten zijn geworven in de periode van november 2022 tot december 2022. De eerstejaars psychologiestudenten werden geworven aan de hand van het SONA-systeem. Hierin werd de vragenlijst afgenomen tegen een beloning van SONA-punten. De inclusiecriteria om deel te nemen, waren: een Nederlandse nationaliteit, minimale leeftijd van 16 jaar en het studeren aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Het huidige onderzoek heeft een experimenteel design. In ons onderzoek is de onafhankelijke variabele sociaaleconomische status (SES). De participanten werden random toegewezen aan de lage SES conditie ($N = 85$) en aan de hoge SES conditie ($N = 79$). De manipulatie van de onafhankelijke variabele (SES) is gedaan aan de hand van een fictief artikel. Het fictieve artikel bevatte de manipulatie: de participanten in de lage SES conditie hebben een negatief artikel over de sociaaleconomische situatie van studenten gelezen. De participanten in de hoge SES conditie hebben een positief artikel gelezen over de sociaaleconomische situatie van studenten. Aan de hand van de twee condities hebben wij

geprobeerd de waargenomen eigen SES van de participanten te beïnvloeden. De belangrijkste afhankelijke variabelen waren negatieve meta-percepties, sociaal ongenoegen en indicatoren van polarisatie. Dit onderzoek is goedgekeurd door de ethische commissie psychologie van de Rijksuniversiteit Groningen.

Procedure en onafhankelijke variabelen

Via SONA kregen de participanten een link naar de vragenlijst op het online platform Qualtrics. Voorafgaand aan de vragenlijst zijn de deelnemers geïnformeerd over het onderzoek en is *informed consent* gegeven, deze is te vinden in Appendix A. Na de *informed consent* werd er gevraagd of de participanten een artikel van RTV Noord wilden lezen over de situatie van studenten anno 2022.

Door middel van dit artikel werd *SES* gemanipuleerd door participanten tijdelijk een positief of negatief beeld te geven wat betreft hun SES. Er zijn twee soorten artikelen gemaakt: In de *hoge* SES conditie belichtte het artikel alle positieve kanten van het leven van een student en zijn toekomst, hetgeen moest zorgen voor een hogere zelfwaargenomen SES. Een voorbeeld hiervan is "Universitaire studenten hebben een vooruitzicht op een goede toekomst. De baankans is erg hoog. Het startinkomen is vaak al boven modaal en het inkomen neemt snel toe." In de *lage* SES conditie belichtte het artikel juist alle negatieve kanten van het leven van een student en zijn toekomst, dit artikel moest zorgen voor een lagere zelfwaargenomen SES: "Ook uit de cijfers blijkt dat de maatschappij op dit moment vooral behoefte heeft aan mensen met meer relevante en praktische kennis, zoals in de bouw, zorg of de ICT. Salarissen en banen van universitair afgestudeerden vallen daardoor vaak erg tegen en de vooruitzichten op verbetering ook" is een voorbeeld van de negatieve manipulatie. De belichte onderwerpen, binnen de artikelen, werden zoveel mogelijk hetzelfde behouden in beide artikelen. De participanten werden random toebedeeld aan één van de artikelen.

Vervolgens werd er de manipulatie gecontroleerd door middel van de vraag waar de participanten zichzelf nu op de sociaaleconomische ladder zien, waar ze andere studenten zien en waar ze zichzelf over vijf jaar op de ladder zien. Deze ladder ($\alpha = .75$, $M = 6.3$, $SD = 1.3$) had een schaal van *de slechtste banen, het minste geld, de slechtste huizen, de minste gezondheid en het minste respect* (1) tot *de beste banen, het meeste geld, de beste huizen, het beste gezondheid en het meeste respect* (10). Op basis van de antwoorden die gegeven zijn op deze vraag, kon er nagegaan worden of de manipulatie van zelfwaargenomen SES door middel van het artikel was gelukt. Aan het einde van het onderzoek werd de manipulatie ook nog gecontroleerd door de participanten te vragen of ze de boodschap in het krantenartikel waar hebben genomen (positief of negatief met betrekking tot de SES van studenten). Hiertoe werden twee vragen gesteld: "Het artikel schetst een negatief beeld over de huidige sociaaleconomische status van studenten" en "Het artikel geeft aan dat studenten een rooskleurige toekomst hebben" ($r = -.802$, $M = 4.4$, $SD = 0.9$). Vervolgens werden de afhankelijk variabelen gemeten meta-percepties (meta-stereotypering, meta-vooroordelen, waargenomen miskennen en relatieve deprivatie), sociaal ongenoegen, en polarisatie (populisme, opvattingen over de overheid en politiek extremisme). In de vragenlijst zijn daarnaast 3 *attention checks* verwerkt, een voorbeeld hiervan is "Typ nu een drie. Dit is een aandacht check." Indien meer dan 1 van de attention checks verkeerd ingevuld was, werd de data van de participant verwijderd.

Na deelname zijn studenten bedankt en op de hoogte gesteld van het doel van het onderzoek, door middel van de debriefing. Hierbij werd verteld dat het artikel fictief was. Ook waren er nummers van hulplijnen te vinden in de debriefing. Via deze hulplijnen konden participanten hulp zoeken voor problemen die aan het licht kwamen door ons onderzoek, bijvoorbeeld hulp bij de financiële situatie. Daarnaast was er een e-mailadres van één van de onderzoekers benoemd voor eventuele vragen en opmerkingen over het onderzoek. Na de

debriefing hebben de participanten die via SONA zijn geworven de toegewezen SONA punten gekregen.

Afhankelijke variabelen

Negatieve meta-percepties. Negatieve meta-percepties zijn op vier manieren gemeten. Ten eerste hebben we *meta-stereotypering* gemeten. Meta-Stereotypering is gemeten door middel van een aangepaste schaal van Greijdanus et al. (2015), bestaande uit 9 items. We hebben de volgende vraag gebruikt: "Ik denk dat de meeste Nederlanders universitaire studenten inschatten als...", gevolgd door negen karaktereigenschappen. Vier van deze karaktereigenschappen zijn positief (bijvoorbeeld sociaal en competent), vier zijn negatief (bijvoorbeeld luidruchtig en lui) en één wordt vaak als negatief geïnterpreteerd (feestvierend). Vervolgens hebben we de participanten gevraagd om voor elk van deze karaktereigenschappen aan te geven op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens) in hoeverre ze het eens waren met de stelling. De betrouwbaarheid van deze schaal, na hercodering van de positieve items, is $\alpha = .74$ ($M = 4.9$, $SD = 0.9$).

Ten tweede hebben we *meta-vooroordelen* gemeten aan de hand van twee items. We hebben de volgende vragen gesteld: "Ik denk dat anderen in de samenleving negatief denken over studenten zoals ik" en "Ik denk dat anderen in de samenleving positief denken over studenten zoals ik". Vervolgens zijn de participanten gevraagd om voor elk van deze eigenschappen aan te geven op de 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens) in hoeverre zij het eens waren met de stelling. De betrouwbaarheid van deze schaal is $\alpha = .80$ ($M = 3.8$, $SD = 1.2$).

Ten derde hebben we *waargenomen miskennis* is gemeten. De schaal bestond uit drie items gebaseerd op de European Social Survey round 3, (2006). Deze items over het gevoel dat je gerespecteerd wordt en eerlijk wordt behandeld, zijn beoordeeld op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens). Een voorbeelditem is: "De

waarde van wat studenten doen, wordt erkend door de samenleving”. De betrouwbaarheid van deze schaal met drie items is $\alpha = .67$ ($M = 3.5$, $SD = 1.0$).

Ten vierde hebben we *relatieve deprivatie* gemeten aan de hand van vier items over het gevoel dat studenten achtergesteld worden door de maatschappij, gebaseerd op het onderzoek van Kuppens et al. (2022). We hebben onze deelnemers gevraagd aan te geven op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens) in hoeverre ze het eens waren met de stellingen. Een voorbeelditem is: “Als we iets van de overheid nodig hebben, moeten studenten altijd langer wachten”. De betrouwbaarheid van deze schaal met vier items is $\alpha = .81$ ($M = 4.1$, $SD = 1.2$).

Sociaal ongenoegen is gemeten aan de hand van vier items gebaseerd op het onderzoek van Gootjes et al. (2021) en zijn beoordeeld op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens). Een voorbeelditem is: “Ik ben bang dat het misgaat in de maatschappij”. De betrouwbaarheid van deze schaal met vier items is $\alpha = .82$ ($M = 4.6$, $SD = 1.1$).

Polarisatie is gemeten met items die als doel hebben drie componenten van polarisatie, namelijk populisme, politiek extremisme en opvattingen over de overheid, te meten. *Populisme* is gemeten aan de hand van acht items gebaseerd op onderzoek van Akkerman et al. (2016). Deze items zijn beoordeeld op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens) en gericht op het standpunt van de participanten in kwesties over hoe de politiek omgaat met populaire en niet populaire onderwerpen en in hoeverre de overheid opkomt voor hun sociale klasse. Een voorbeelditem is: “De politiek in Nederland moet de wil van het volk volgen”. De betrouwbaarheid van deze schaal met acht items is $\alpha = .73$ ($M = 3.9$, $SD = 0.79$).

Politiek extremisme is gemeten aan de hand van drie items gericht op de politieke oriëntatie van onze deelnemers, met name omtrent het politieke spectrum (links of rechts

georiënteerd). Zo zijn deelnemers bijvoorbeeld gevraagd om de volgende stelling: “Hoe zou u uw politieke oriëntatie omschrijven?” te beoordelen op een 7-punts Likertschaal (1- heel links georiënteerd, 3- midden, 7- heel rechts georiënteerd). De betrouwbaarheid van deze schaal met drie items is $\alpha = .53$ met schaalgemiddelden ($M = 1.1$, $SD = 0.5$). Dit houdt in dat studenten aangeven gemiddeld 1.08 van het middelpunt (midden politiek georiënteerd) af te liggen (links of rechts).

Opvattingen over de overheid zijn gemeten aan de hand vier items gebaseerd op het onderzoek van Gootjes et al. (2021). Deze algemene stellingen over de overheid zijn beoordeeld op een 7-punts Likertschaal (1- helemaal mee oneens, 7- helemaal mee eens). Een voorbeelditem is: “De overheid zorgt goed voor alle burgers”. Na hercodering van de positieve items, komt de betrouwbaarheid van deze schaal met vier items op $\alpha = .60$ gemiddelden ($M = 3.6$, $SD = 0.9$).

Resultaten

Correlaties en manipulatie checks

Correlaties tussen alle variabelen. Eerst onderzochten wij de relaties tussen de zelf waargenomen SES schaal, sociaal ongenoegen, de vier maten van negatieve meta-percepties (d.w.z. negatieve meta-stereotypering, negatieve meta-vooroordelen, waargenomen miskennis en (een meer indirecte indicator van negatieve meta-percepties) relatieve deprivatie), en de drie maten van polarisatie (extremisme, populisme, negatieve opvattingen over de overheid). Zie tabel 1 voor een overzicht van alle correlaties. De meeste correlaties gaan in de verwachte richting. Zo vonden wij dat een hogere score op zelfwaargenomen SES correleerde met een lagere score op waargenomen miskennis ($r = -.36$, $p < .001$), negatieve meta-vooroordelen ($r = -.21$, $p = .007$), relatieve deprivatie ($r = -.208$, $p = .008$) en sociaal ongenoegen ($r = -.19$, $p = .013$). Wij vonden echter geen significante correlatie in de verwachte richting voor negatieve meta-stereotypering ($r = -.07$, $p = .369$). We vonden ook

geen significante correlatie tussen opvattingen met betrekking tot de overheid en waargenomen SES ($r = .01, p = .909$).

Tabel 1*Correlaties*

Model		Sociaal ongenoegen	Meta-stereotypering	Relatieve deprivatie	Waargenomen miskenning	Meta-vooroordelen	Populisme	Extremisme	Meningen overheid
Zelf waargenomen SES	<i>r</i>	-.194	-.071	-.208	-.365	-.211	.015	0	1.54
	<i>p</i>	.013	.369	.008	<.001	.007	.849	1	.049
Sociaal Ongenoegen	<i>r</i>	-	.158	.304	.270	.206	.317	-.055	-.266
	<i>p</i>		.043	<.001	<.001	.008	<.001	.485	<.001
Meta-stereotypering	<i>r</i>	.158	-	.200	.105	.337	.034	.099	-.112
	<i>p</i>	.043		.010	.182	<.001	.668	.207	.155
Relatieve deprivatie	<i>r</i>	.304	.200	-	.383	.242	.465	-.068	-.006
	<i>p</i>	<.001	.010		<.001	.002	<.001	.389	.944
Waargenomen miskenning	<i>r</i>	.270	.105	.383	-	.412	-.041	.014	-.228
	<i>p</i>	<.001	.182	<.001		<.001	.601	.858	.003
Meta-vooroordelen	<i>r</i>	.206	.337	.242	.412	-	-0.47	.086	-.159
	<i>p</i>	.008	<.001	.002	<.001		.550	.275	.042
Populisme	<i>r</i>	.317	.034	.465	-.041	-0.47	-	-.178	.072
	<i>p</i>	<.001	.668	<.001	.601	.550		0.23	.359
Extremisme	<i>r</i>	-.055	.099	-.068	.014	.086	-.178	-	.026
	<i>p</i>	.485	.207	.389	.858	.275	0.23		.742
Meningen overheid	<i>r</i>	-.266	-.112	-.006	-.228	-.159	.072	.026	-
	<i>p</i>	<.001	.155	.944	.003	.042	.359	.742	

Manipulatie controles. De manipulatie van SES is op twee manieren gecontroleerd, namelijk een directe test van hoe de participanten de boodschap in het krantenartikel waar hebben genomen (positief of negatief met betrekking tot de SES van studenten), en een meer subjectieve perceptie van de eigen SES van de participanten na het lezen van het artikel.

Naar verwachting bleek uit de variantieanalyse (ANOVA) met betrekking tot het effect van de manipulatie op de perceptie van het artikel dat deelnemers in de lage SES-conditie het artikel negatiever opvatten ($M = 5.3$, $SD = 0.7$) dan deelnemers in de hoge SES-conditie ($M = 2.6$, $SD = 0.7$), $F(1, 162) = 626.66$, $p < .001$, $\eta^2 = .81$.

Bovendien bleek uit de variantieanalyse (ANOVA) met betrekking tot het effect van de manipulatie op de waargenomen SES, zoals verwacht, dat deelnemers in de lage SES-conditie hun SES lager waar hebben genomen ($M = 5.9$, $SD = 1.3$) dan deelnemers in de hoge SES-conditie ($M = 6.7$, $SD = 1.2$), $F(1, 162) = 15.99$, $p < .001$, $\eta^2 = .09$.

Hypotheses testen

Hypothese 1: lage zelfwaargenomen sociaaleconomische status leidt tot meer negatieve meta-percepties dan een hoge zelfwaargenomen sociaaleconomische status.

We hadden verschillende maten van meta-percepties, namelijk negatieve meta-stereotypering, negatieve meta-vooroordelen, waargenomen miskennen en, als een meer indirecte indicator van negatieve meta-percepties, relatieve deprivatie. Om de hypothese over de invloed van SES op negatieve meta-percepties te testen, gebruikten wij *Analysis of Variance* (ANOVA) voor elk van deze variabelen.

Zoals verwacht vonden wij een significant effect van SES op waargenomen miskennen, $F(1, 163) = 17.36$, $p < .001$, $\eta^2 = .10$, wat betekent dat in de lagere SES-conditie deelnemers zich meer miskend voelen ($M = 3.9$, $SD = 1.0$) dan de groep met de hoge SES-conditie ($M = 3.2$, $SD = 0.9$). Bovendien vonden we een significant effect van SES op meta-vooroordelen, $F(1, 163) = 7.94$, $p = .005$, $\eta^2 = .05$, wat betekent dat we in de lagere SES-

conditie hogere niveaus van negatieve meta-vooroordelen ($M = 4.0$, $SD = 1.1$) waar hebben genomen dan in de hogere SES-conditie ($M = 3.5$, $SD = 1.3$). Het effect van SES op negatieve meta-stereotypering is echter niet significant ($F(1, 163) = 2.96$, $p = .087$, $\eta^2 = .02$), hoewel er een trend was in de verwachte richting. Dat wil zeggen dat we iets hogere niveaus van negatieve meta-stereotypering in de lage SES-conditie ($M = 4.8$, $SD = 1.0$) dan in de hoge SES-conditie ($M = 4.5$, $SD = 0.9$) zagen. Ten slotte vonden wij dat het effect van SES op relatieve deprivatie significant is, $F(1, 163) = 11.22$, $p < .001$, $\eta^2 = .07$, wat betekent dat in lage SES-conditie deelnemers zich meer achtergesteld voelen door de samenleving ($M = 4.5$, $SD = 1.2$) dan in hoge SES-conditie ($M = 3.8$, $SD = 1.3$). Samen ondersteunen deze bevindingen grotendeels hypothese 1 die aangeeft dat een lagere SES zorgt voor meer negatieve meta-percepties.

Hypothese 2: een lage zelfwaargenomen sociaaleconomische status leidt tot meer sociaal ongenoegen dan een hoge zelfwaargenomen sociaaleconomische status.

Om de hypothese over de invloed van SES op sociaal ongenoegen te toetsen, gebruikten we opnieuw een *Analysis of Variance* (ANOVA). Uit de analyse bleek geen significant effect van de manipulatie van SES op de mate van sociaal ongenoegen ($M_{lowSES} = 4.7$, $SD = 1.1$); ($M_{highSES} = 4.5$, $SD = 1.0$), $F(1, 163) = 1.41$, $p = .236$, $\eta^2 = .01$). Onze hypothese werd dus niet ondersteund. Interessant genoeg vonden we wel dat de manipulatie invloed had op hoe geschokt participanten zich voelden over de samenleving. Dat wil zeggen, in de lage SES-conditie ($M = 5.0$, $SD = 1.4$) waren participanten meer geschokt over hoe de samenleving er op dit moment aan toe is dan participanten in de hoge SES-conditie ($M = 4.3$, $SD = 1.5$), $F(1, 163) = 7.42$, $p = .007$, $\eta^2 = .04$. Met andere woorden, de manipulatie had geen invloed op sociaal ongenoegen in het algemeen, maar liet de participanten na het lezen van het lage SES-artikel meer geschokt achter over de samenleving dan het hoge SES-artikel.

Hypothese 3: het verband tussen de zelfwaargenomen sociaaleconomische status en sociaal ongenoegen wordt gemedieerd door negatieve meta-percepties.

We onderzochten deze hypothese met behulp van PROCESS (model 4, Hayes, 2018). Dat wil zeggen, we testten voor de verschillende indicatoren van negatieve meta-percepties (d.w.z. negatieve meta-stereotypering, negatieve meta-vooroordelen, relatieve deprivatie en waargenomen miskennen) of ze de relatie tussen de *predictor* variabele (gemanipuleerde) SES en uitkomstvariabele sociaal ongenoegen mediëren. Wij vonden dat er een significant indirect effect is van SES op sociaal ongenoegen via waargenomen miskennen (Effect = $-.09$, 95% CI $[-0.20, -0.01]$), en via negatieve meta-vooroordelen, (Effect = $-.12$, 95% CI $[-0.28, -0.01]$), evenals via relatieve deprivatie (Effect = $-.12$, 95% CI $[-0.27, -0.02]$). Ten slotte vonden wij dat negatieve meta-stereotypering de relatie tussen SES en sociaal ongenoegen niet significant medieert (Effect = $-.03$, 95% CI $[-0.12, 0.01]$). Tezamen suggereert dit, in lijn met hypothese 3, dat deelnemers met een lagere subjectieve SES zich meer miskend en achtergesteld voelen en geloven dat studenten op een negatieve manier worden gezien, wat vervolgens meer sociaal ongenoegen voorspelt dan deelnemers met een hogere subjectieve SES. Wij vinden deze mediërende rol echter niet voor negatieve meta-stereotypering.

Hypothese 4: meer sociaal ongenoegen voorspelt meer polarisatie.

Om de hypothese over de relatie tussen sociaal ongenoegen en polarisatie te testen, werden meerdere indicatoren van polarisatie nagegaan, namelijk politiek extremisme, opvattingen over de overheid (positief en negatief), en populisme. Een lineaire regressieanalyse die onderzocht of sociaal ongenoegen politiek extremisme voorspelde, liet geen significante relatie zien, $F(1, 162) = 1.20$, $R^2 = .01$, $B = .04$, $p = .275$. Verder liet een lineaire regressieanalyse die onderzocht of sociaal ongenoegen populisme voorspelde wel een significant verband zien, $F(1, 162) = 18.05$, $R^2 = .10$, $B = .24$, $p < .001$, wat suggereert dat participanten die meer onvrede voelen ook meer populistische opvattingen hebben. Met

betrekking tot opvattingen over de overheid creëerden wij één gecombineerde subschaal met de negatieve opvattingen én de gehercodeerde positieve opvattingen. Een lineaire regressieanalyse die onderzocht of sociaal ongenoegen negatieve opvattingen over de overheid voorspelde liet een significant verband zien, $F(1, 162) = 12.38$, $R^2 = .07$, $B = -.27$, $p < .001$, wat suggereert dat mensen die zich meer sociaal ongenoegen ervaren ook meer negatieve opvattingen over de overheid hebben. Tezamen suggereert dit dat we grotendeels steun vinden voor hypothese 4: participanten die meer sociaal ongenoegen ervaren hebben meer populistische opvattingen en hebben meer negatieve opvattingen over de overheid. Zij hebben echter geen extremere politieke oriëntatie.

Discussie

Het doel van het huidige onderzoek, was om te kijken of mensen met een lage SES verwachten negatiever te worden gezien door de samenleving, en of zij vervolgens ook meer ongenoegen ervaren. Daarnaast hebben we onderzocht of meer sociaal ongenoegen samenhangt met een toename van polarisatie. Aan de hand van de resultaten uit het huidige onderzoek, vonden wij gedeeltelijke ondersteuning voor de eerste hypothese. Een lage zelfwaargenomen SES leidt namelijk niet tot een toename van meta-stereotypering, maar wel tot meer toename van relatieve deprivatie, waargenomen miskennen door de maatschappij en negatieve meta-vooroordelen dan een hoge zelfwaargenomen SES. De richting van het verband tussen zelfwaargenomen SES en meta-stereotypering kwam echter wel overeen met de voorspelling. Er kon niet worden aangetoond dat lagere zelfwaargenomen SES rechtstreeks leidde tot meer sociaal ongenoegen, waardoor de tweede hypothese dus niet wordt ondersteund door de resultaten. Wel leidde een lage zelfwaargenomen SES ertoe dat men zich meer geschrokken voelde over de toestand van de maatschappij dan bij een hoge SES. Voor de derde hypothese werd daarentegen wel bewijs gevonden. Deze stelt dat er een indirect verband is tussen zelfwaargenomen SES en sociaal ongenoegen via negatieve meta-

percepties. Zoals verwacht werd, leidde lage SES tot meer relatieve deprivatie, waargenomen miskenning en negatieve meta-vooroordelen hetgeen samenhang met meer sociaal ongenoegen. Voor de indirecte relatie via meta-stereotypering werd daarentegen geen bewijs gevonden. Tot slot vonden wij gedeeltelijke ondersteuning voor de vierde hypothese. De resultaten toonden namelijk aan dat sociaal ongenoegen een goede voorspeller is voor populisme en een negatieve kijk op de overheid. Er werd echter geen bewijs gevonden voor het verband tussen sociaal ongenoegen en extremisme.

Theoretische implicaties

Naar ons weten, is het huidige onderzoek het eerste dat een causaal verband tussen zelfwaargenomen SES en sociaal ongenoegen heeft onderzocht. Ondanks dat er uiteindelijk geen causaal verband werd vastgesteld in het huidige onderzoek, werd er wel een indirect verband gevonden tussen zelfwaargenomen SES en sociaal ongenoegen via negatieve meta-percepties. Deze resultaten bouwen voort op bestaand onderzoek, waarin een verband tussen deze variabelen werd gevonden (Arzbach & Gordijn, 2022; Noordzij et al., 2021; Snel et al., 2022; Steenvoorden, 2015). Deze eerdere bevindingen hebben wij uitgebreid, door de zelfwaargenomen SES te manipuleren en hierdoor iets te kunnen zeggen over oorzaak en gevolg.

Daarnaast kijkt het huidige onderzoek of het verband tussen SES en sociaal ongenoegen verklaard kan worden door negatieve meta-percepties. Wij veronderstelden dat lagere zelfwaargenomen SES aannemelijk leidt tot meer negatieve meta-percepties (Engstrom, 2019). De huidige resultaten geven een verbreding van de literatuur, omdat het meta-percepties onderzoekt als een mogelijke verklaring voor het verband tussen SES en sociaal ongenoegen. Ons onderzoek toont aan dat lagere zelfwaargenomen SES een indirecte invloed heeft op sociaal ongenoegen; via waargenomen miskenning, negatieve meta-vooroordelen en relatieve deprivatie. De negatieve verwachtingen over hoe de maatschappij je

ziet en behandelt, dragen dus duidelijk bij aan sociaal ongenoegen indien er sprake is van een lage SES. Het is interessant dat in het huidige onderzoek geen significant verband werd gevonden tussen SES en sociaal ongenoegen via negatieve meta-stereotypering. In tegenstelling tot de gevonden resultaten, wordt er in de literatuur namelijk wel een verband gevonden tussen SES en meta-stereotypering (Owuamalam & Zagefka, 2013; Owuamalam et al., 2014) en tussen meta-stereotypering en sociaal ongenoegen (Arzbach & Gordijn, 2022). Dit verschil zou kunnen komen door onze meting van meta-stereotypen. Zelfwaargenomen SES lijkt niet de specifieke positieve of negatieve meta-stereotypen van studenten te beïnvloeden. Hierdoor kwamen wij niet tot een significant resultaat.

In aanvulling op de voorgaande variabelen, hebben we ook onderzocht of sociaal ongenoegen samenhangt met een toename in polarisatie (populisme, negatieve meningen omtrent overheid en extremisme). Door te kijken naar dit verband kunnen we, naast het vaststellen van de potentiële oorzaken van sociaal ongenoegen, ook kijken naar de potentiële gevolgen van sociaal ongenoegen. In lijn met de bestaande literatuur, suggereren de resultaten dat sociaal ongenoegen samenhangt met populisme (Lucassen, 2017; Maher et al., 2022; Van Hootegem et al., 2021) en negatieve meningen omtrent de overheid (Gootjes et al., 2021; Wille, 2001). Een verband tussen sociaal ongenoegen en extremisme werd in het huidige onderzoek echter niet gevonden. Dit is niet in overeenstemming met andere theorieën, die suggereren dat sociaal ongenoegen correleert met een toename van extremisme (Albada et al., 2021; Van der Bles et al., 2018). Dit verschil zou toegeschreven kunnen worden aan het feit dat er in het huidige onderzoek enkel gebruik is gemaakt van eerstejaars psychologie studenten, die waarschijnlijk niet zo extremistisch zijn. De participanten groepen uit de onderzoeken van Albada et al. (2021) en Van der Bles et al. (2018) waren meer generaliseerbaar.

Praktische implicaties

Het huidige onderzoek heeft een goede bijdrage geleverd aan het bestaande onderzoek omtrent SES, meta-percepties, sociaal ongenoegen en polarisatie. Door een experimentele aanpak te hanteren, heeft ons onderzoek meer inzicht gegeven in oorzaak-gevolg-verbanden. Ons onderzoek toont aan dat er geen direct effect is van gemanipuleerde zelfwaargenomen SES op sociaal ongenoegen. Wel hebben we aangetoond dat zelfwaargenomen SES indirect effect heeft op sociaal ongenoegen, via negatieve meta-percepties. Deze bevindingen brengen enkele praktische implicaties met zich mee. Zo is het voor overheidsinstanties relevant om zich ervan bewust te zijn dat een lage SES ertoe leidt dat iemand zich negatief gezien kan voelen, waardoor iemand meer sociaal ongenoegen ervaart. Het is namelijk belangrijk dat iedereen in de maatschappij zich gewaardeerd voelt en positief wordt gezien. Door zich hier bewust van te zijn, zou de overheid meer inzet kunnen tonen op dit gebied. Ook zou de overheid zich kunnen inzetten om het verschil in (zelfwaargenomen) SES te doen afnemen onder de bevolking. Wanneer de kloof tussen de (zelfwaargenomen) SES van personen afneemt, zou dit mooie gevolgen kunnen hebben voor meta-percepties. Doordat de metapercepties afnemen, zou er hopelijk ook een afname van sociaal ongenoegen kunnen ontstaan.

Voor de media is het interessant om hiernaar te kijken in de context van studenten. Onze manipulatie heeft aangetoond dat de zelfwaargenomen SES kan worden beïnvloed door krantenartikelen. Wanneer de media erg negatief schrijft, zou dit aannemelijk ook een invloed kunnen hebben op de zelfwaargenomen SES van studenten. Dit zou enerzijds positief kunnen uitpakken, omdat dit zou kunnen leiden tot collectieve acties van studenten om te proberen hun positie te verbeteren. Anderzijds zou dit juist kunnen leiden tot meer sociaal ongenoegen. Het is goed om hier bewust van te zijn. Tot slot geven de resultaten nog meer bewijs voor de mogelijke gevolgen van sociaal ongenoegen, namelijk een toename in populisme en een negatievere kijk op de politiek. Dit is voor politici van belang, omdat zij hierdoor een beter

beeld krijgen van de aanleiding van opschuddingen in de politiek. Politici zouden kunnen proberen om sociaal ongenoegen te verminderen, om te voorkomen dat er een toename van populisme en negatievere meningen omtrent de overheid ontstaat. Dit kan worden gedaan door solidariteit te vergroten onder de bevolking en wederom, door het verschil in SES te verminderen.

Beperkingen en toekomstig onderzoek

In het huidige onderzoek is er sprake van een experiment waarbij de variabele zelfwaargenomen SES succesvol gemanipuleerd is. Er kan echter beargumenteerd worden dat SES een algeheel stabiel construct is. SES komt namelijk tot stand door de sociale-, economische en culturele achtergrond van een individu (Rubin et al., 2014). Doordat SES moeilijk te manipuleren is, hebben we zelfwaargenomen SES gemanipuleerd. Hierdoor kunnen we alleen iets zeggen over relatieve SES en moet er voorzichtig worden omgegaan met uitspraken over causaliteit omtrent daadwerkelijke SES.

Er zijn ook enkele beperkingen verbonden aan het onderzoeksontwerp. De onderzochte participanten waren allemaal eerstejaars psychologiestudenten. Het kan hierdoor moeilijk zijn om de resultaten te generaliseren naar de algehele populatie. Zoals werd genoemd in de theoretische implicaties, zijn studenten bijvoorbeeld over het algemeen niet extremistisch. Dit zou een mogelijke reden kunnen zijn waarom extremisme geen significante relatie had met sociaal ongenoegen. Hierin komt naar voren dat de groep studenten niet geheel representatief is voor de rest van de samenleving. Tot slot waren er enkele beperkingen omtrent de operationalisering van de variabelen. Zo gebruikten wij bijvoorbeeld de variabelen populisme, extremisme en meningen omtrent de overheid als onderdelen van polarisatie. Er bestaat in de literatuur echter onenigheid over de opbouw van dit construct, en polarisatie wordt ook vaak genoemd in de context van andere variabelen (Albada et al., 2021; Van Baar

& Feldmanhall, 2021). Er moet door onderzoekers dus goed nagedacht worden over wat men precies wil meten en voorspellen.

Toekomstig onderzoek zou kunnen proberen om daadwerkelijke SES te onderzoeken, in plaats van zelfwaargenomen SES. Dit kan worden gedaan met een quasi-experimenteel onderzoek waarbij een random sample wordt getrokken uit een populatie met een hoge SES en uit een populatie met een lage SES. Door deze twee groepen met elkaar te vergelijken, zouden er inferenties gemaakt kunnen worden over daadwerkelijke SES. Ook zal het interessant zijn om het onderzoek te repliceren, maar een steekproef uit een andere populatie te trekken. Hiermee kan gecontroleerd worden in hoeverre de resultaten generaliseerbaar zijn. Nog een goede toekomstige onderzoeksrichting, kan zijn om een longitudinaal onderzoek uit te voeren. Hierbij kan het SES-niveau van participanten gemeten worden op een moment in de tijd, en vervolgens op een later moment. Er kan dan gekeken worden naar de veranderingen in sociaal ongenoegen en meta-percepties wanneer de SES hoger of lager wordt. Hierdoor zal toekomstig onderzoek een sterkere conclusie kunnen trekken over de oorzaak- en gevolgverbanden tussen deze variabelen.

Daarnaast, om het onderzoek te verbreden, kan het interessant zijn om te kijken naar een andere potentiële oorzaak van sociaal ongenoegen. In ons onderzoek werd uiteindelijk geen direct causaal verband gevonden tussen SES en sociaal ongenoegen. SES is echter een vrij breed construct, en het kan daarom interessant zijn om te kijken of opleidingsniveau en of inkomen op zichzelf staand een direct causaal verband hebben met sociaal ongenoegen.

Conclusie

Volgens de resultaten leidt een lagere zelfwaargenomen SES tot een toename van negatieve meta-percepties, ofwel het idee negatief te worden gezien door anderen. Ook werd er gevonden dat er via negatieve meta-percepties een indirect verband was tussen SES en sociaal ongenoegen. Daarnaast is er bewijs gevonden dat sociaal ongenoegen samenhangt met

polarisatie. Ons onderzoek heeft wetenschappelijke relevantie, omdat het een eerste inkijk geeft in de causale verbanden tussen de onderzochte variabelen. Hoewel het onderzoeksontwerp enkele beperkingen had, biedt ons experiment een mooi raamwerk om toekomstig onderzoek op voort te bouwen. In de hoop uiteindelijk een duidelijk beeld te krijgen van de oorzaken en gevolgen van sociaal ongenoegen.

Bibliografie

- Akkerman, A., van Stekelenburg, J. & Klandermans, B., (2016). Does civic participation stimulate political activity? *Journal of Social Issues*, 72(2), 286–314.
- Albada, K., Hansen, N., & Otten, S. (2021). Polarization in attitudes towards refugees and migrants in the Netherlands. *European Journal of Social Psychology*, 51(3), 627–643.
<https://doi.org/10.1002/ejsp.2766>
- Arzbach, J. & Gordijn, E. H. (2022). My place in society and how I am seen by others: Negative meta-stereotyping and its relation to Societal discontent (Masterscriptie). *Rijksuniversiteit Groningen*.
- De Ruyter, A., Martin, R., & Tyler, P. (2021). Geographies of discontent: Sources, manifestations and consequences. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 14(3), 381–393. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsab025>
- Engstrom, H. (2019). Socioeconomic status predicts meta-perceptions: how, why and so what?. *Faculty of Graduate and Postdoctoral Studies British Columbia*, 6(1), 5–10.
- ESS Round 3: European Social Survey Round 3 Data (2006). Data file edition 3.7. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. doi:10.21338/NSD-ESS3-2006
- European Commission. (2022). Standard Eurobarometer 97 Summer 2022: Public opinion in the European Union. *European Commission*. Geraadpleegd op 2 november 2022, van file:///C:/Users/Acer/Downloads/Eurobarometer%20negatief%20beeld%20EU.pdf
- Giles, D. (2018). a Multidimensional View of Misrecognition. *Ethics, Politics & Society*, 1, 30. <https://doi.org/10.21814/eps.1.1.48>
- Gootjes, F., Kuppens, T., Postmes, T., & Gordijn, E. (2021). Disentangling Societal Discontent and Intergroup Threat: Explaining Actions towards Refugees and towards the State. *International Review of Social Psychology*, 34(1), 1–14.

<https://doi.org/10.5334/IRSP.509>

- Gordijn, E., Finchilescu, G., Brix, L., Wijnants, N., Koomen, W. (2008). The influence of prejudice and stereotypes on anticipated affect: feelings about a potentially negative interaction with another ethnic group. *South African Journal of Psychology*, 38(4), 589-601. doi:10.1177/008124630803800401
- Gordijn, E. H., Vacher, L., & Kuppens, T. (2017). “To serve and protect” when expecting to be seen negatively: The relation between police officers’ contact with citizens, meta-stereotyping, and work-related well-being. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 27(3), 253–268. <https://doi.org/10.1002/casp.2310>
- Greijdanus, H., Postmes, T., Gordijn, E. H. & van Zomeren, M. (2015). Steeling ourselves: Intragroup Communication while Anticipating Intergroup Contact Evokes Defensive Intergroup Perceptions. *PLOS ONE*, 10(6), e0131049. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0131049>
- Jetten, J., Mols, F., Healy, N., & Spears, R. (2017). “Fear of Falling”: Economic Instability Enhances Collective Angst among Societies’ Wealthy Class. *Journal of Social Issues*, 73(1), 61–79. <https://doi.org/10.1111/josi.12204>
- Kuppens, T., Gordijn, E., & Schouten, M. (2022). Manipulate discontent. *Rijksuniversiteit Groningen*.
- Lammers, J., Gordijn, E. H., & Otten, S. (2008). Looking through the eyes of the powerful. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(5), 1229–1238. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2008.03.015>
- Lucassen, L. (2017). Peeling an onion: the “refugee crisis” from a historical perspective. *Ethnic and Racial Studies*, 41(3), 383-410, <https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1355975>
- Maher, P.J., Lüders, A., Erisen, E., Rooduijn, M. and Jonas, E.M. (2022). The Many Guises

- of Populism and Crisis: Introduction to the Special Issue on Populism and Global Crises. *Political Psychology*, 43, 819-826. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/pops.12840>
- Noordzij, K., de Koster, W., & van der Waal, J. (2021). “They don’t know what it’s like to be at the bottom”: Exploring the role of perceived cultural distance in less-educated citizens’ discontent with politicians. *British Journal of Sociology*, 72(3), 566–579. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12800>
- NOS Nieuws. (2022). Wonen, stikstof, asiel en klimaat: de crises stapelen zich op. *Nederlandse Omroep Stichting*. Geraadpleegd op 28 oktober 2022, van <https://nos.nl/artikel/2434192-wonen-stikstof-asiel-en-klimaat-de-crisis-stapelen-zich-op>
- Owuamalam, C., Issmer, C., Zagefka, H., Klaben, M., & Wagner, U. (2014). Why do members of disadvantaged groups strike back at perceived negativity towards the in-group?. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 24, 249-264. <https://doi.org/10.1002/casp.2165>
- Owuamalam, C., & Zagefka, H. (2013). We’ll never get past the glass ceiling! Meta-stereotyping, world-views and perceived relative group-worth. *British Journal of Psychology*, 104(4), 543–562. <https://doi.org/10.1111/bjop.12006>
- Qualtrics XM // Krachtige Experience Management Software. Qualtrics. Geraadpleegd op 10 november 2022, van <https://www.qualtrics.com/nl/?rid=langMatch&prevsite=en&newsite=nl&geo=NL&geo-match=>
- Rubin, M., Denson, N., Kilpatrick, S., Matthews, K. E., Stehlik, T., & Zyngier, D. (2014). “I am working-class”: Subjective self-definition as a missing measure of social class and socioeconomic status in higher education research. *Educational Researcher*, 43(4), 196–200. <https://doi.org/10.3102/0013189X14528373>
- Rydgren, J., & Ruth, P. (2013). Contextual explanations of radical right-wing support in

- Sweden: Socioeconomic marginalization, group threat, and the halo effect. *Ethnic and Racial Studies*, 36(4), 711–728. <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.623786>
- Smith, H. J., Ryan, D. A., Jaurique, A., Pettigrew, T. F., Jetten, J., Ariyanto, A., Autin, F., Ayub, N., Badea, C., Besta, T., Butera, F., Costa-Lopes, R., Cui, L., Fantini, C., Finchilescu, G., Gaertner, L., Gollwitzer, M., Gómez, Á., González, R., ... Wohl, M. (2018). Cultural Values Moderate the Impact of Relative Deprivation. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 49(8), 1183–1218. <https://doi-org.proxy.ub.rug.nl/10.1177/0022022118784213>
- Snel, E., el Farisi, B., Engbersen, G., & Krouwel, A. (2022). Sociaaleconomische status en institutioneel vertrouwen in een tijd van corona. *Tijdschrift Sociologie*, 3, 30–52. <https://doi.org/10.38139/ts.2022.02>
- Steenvoorden, E. H. (2015). A General Discontent Disentangled: A Conceptual and Empirical Framework for Societal Unease. *Social Indicators Research*, 124(1), 85–110. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0786-4>
- Ten Brinke, L., & Keltner, D. (2020). Theories of Power: Perceived Strategies for Gaining and Maintaining Power. *Journal of Personality and Social Psychology*, 122(1), 53–72. <https://doi.org/10.1037/pspi0000345>
- Van Baar, J. M., & FeldmanHall, O. (2021). The Polarized Mind in Context: Interdisciplinary Approaches to the Psychology of Political Polarization. *American Psychologist*, 77(3), 394–408. <https://doi.org/10.1037/amp0000814>
- Van der Bles, A. M., Postmes, T., LeKander-Kanis, B., & Otjes, S. (2018). The Consequences of Collective Discontent: A New Measure of Zeitgeist Predicts Voting for Extreme Parties. *Political Psychology*, 39(2), 381–398. <https://doi.org/10.1111/pops.12424>
- Van Hootehem, A., Abts, K., Meuleman, B. (2021). The welfare state criticism of the losers of modernization: How social experiences of resentment shape populist welfare critique.

Acta Sociologica, 64(2), 125-143. <http://dx.doi.org.proxy-ub.rug.nl/10.1177/0001699321994191>

Vorauer, J. D., Main, K. J., & O'Connell, G. B. (1998). How do individuals expect to be viewed by members of lower status groups? Content and implications of meta-stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(4), 917–937.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.4.917>

Wille, A. (2001). Political responses to dissatisfaction in Russia. *Journal of Happiness Studies*, 2, 205-235. <https://doi.org/10.1023/A:1011568716298>

Bijlagen

Bijlage A. Informatie pagina

INFORMATIE OVER HET ONDERZOEK

“STUDENTENLEVEN ANNO 2022”

➤ **Waarom krijg ik deze informatie?**

- Je wordt uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek, omdat wij geïnteresseerd zijn in hoe studenten de Nederlandse samenleving en hun eigen positie hierin zien.
- Bij dit onderzoek zijn 6 bachelor studenten van de Rijksuniversiteit Groningen betrokken en wordt begeleid door prof. dr. E. Gordijn.
- De startdatum van het onderzoek is 25-11-2022 en de einddatum van het onderzoek is 31-03-2023.
- Je wordt uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek, omdat wij geïnteresseerd zijn in hoe studenten de Nederlandse samenleving en hun eigen positie hierin zien.

➤ **Moet ik deelnemen aan dit onderzoek?**

Deelname aan het onderzoek is vrijwillig. Jouw toestemming is echter vereist. Lees deze informatie daarom zorgvuldig door. Pas achteraf beslis je of je mee wilt doen. Als je besluit niet deel te nemen, hoef je dit niet uit te leggen en zijn er geen negatieve gevolgen. Je hebt dit recht te allen tijde, ook nadat je toestemming hebt gegeven om deel te nemen aan het onderzoek.

➤ **Wat is het doel van dit onderzoek?**

Wij willen nagaan hoe studenten de maatschappij zien. Ook willen we weten hoe ze de positie van studenten in de maatschappij zien.

➤ **Wat vragen we van je tijdens dit onderzoek?**

- Ten eerste zullen we je om jouw toestemming vragen om deel te nemen.
- Wanneer je akkoord gaat met deelname, wordt je naar de online vragenlijst geleid. In de vragenlijst krijg je een artikel van RTV Noord te lezen over hoe het gaat met studenten in Groningen. Daarna krijg je diverse vragen over jouw positie als student in

de maatschappij en jouw ideeën over de maatschappij. Als laatste beantwoord je enkele demografische vragen, zoals je leeftijd, geslacht, werk en politieke oriëntatie.

- Na het invullen van de vragenlijst ontvang je meer informatie over dit onderzoek.
- Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15 minuten.
- Je ontvangt SONA punten als compensatie voor jouw deelname.

➤ **Wat zijn de gevolgen van deelname aan het onderzoek?**

- Met ons onderzoek hopen we meer inzicht te krijgen in hoe studenten aankijken tegen de maatschappij en de positie van studenten hierin. Met jouw deelname kun je bijdragen aan dit onderzoek. Jouw deelname helpt daarnaast 6 Bachelor studenten met hun Bachelor these onderzoek.
- Wij zijn van mening dat er weinig tot geen risico's verbonden zijn aan deelname aan dit onderzoek. Het kan echter zijn dat je sommige vragen moeilijk te beantwoorden vindt of ze liever niet beantwoordt. Houd er rekening mee dat jij je altijd kunt terugtrekken uit het onderzoek, wat geen negatieve gevolgen voor jou heeft.

➤ **Hoe gaan we om met je data?**

- Jouw gegevens zijn vertrouwelijk. Hoewel er geen persoonlijke gegevens worden verzameld, kan sommige informatie je identificeren wanneer ze worden gecombineerd (d.w.z. geslacht, leeftijdscategorie).
- Alleen de onderzoekers van deze studie zullen toegang tot de gegevens hebben. De gegevens bestaan uit jouw antwoorden op de vragen die worden verzameld met behulp van een online vragenlijst.
- Wij verzamelen deze gegevens voor wetenschappelijke doeleinden. Als de gegevens worden gepubliceerd, zullen we informatie anonimiseren die kan worden gebruikt om individuele deelnemers te identificeren. Na afloop van het onderzoek worden de gegevens opgeslagen op een veilige server van de Rijksuniversiteit Groningen en 10 jaar bewaard.

➤ **Zijn er nog andere dingen die je moet weten?**

- Je mag altijd vragen stellen over het onderzoek. Je kunt dit doen door een e-mail te sturen naar e.h.gordijn@rug.nl.
- Heb je vragen/zorgen over jouw rechten als onderzoeksdeelnemer of de uitvoering van het onderzoek? Dan kun je contact opnemen met de Ethische Commissie van de

Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit
Groningen: ec-bss@rug.nl.

- Heb je vragen of opmerkingen over de omgang met jouw persoonsgegevens? Dan kun je contact opnemen met de functionaris voor gegevensbescherming van de Rijksuniversiteit Groningen: privacy@rug.nl.
- Als onderzoeksdeelnemer heb je recht op een kopie van deze onderzoeksinformatie (je kunt een screenshot maken van deze informatie).

Bijlage B. Informed Consent Formulier

GEÏNFORMEERDE TOESTEMMING

“STUDENTENLEVEN ANNO 2022”

Research code: PSY-2223-S-0102

- Ik heb de informatie over het onderzoek gelezen. Ik heb de gelegenheid gehad om er via email vragen over te stellen.
- Ik begrijp waar het onderzoek over gaat, wat er van me gevraagd wordt, welke gevolgen deelname kan hebben, hoe er met mijn gegevens wordt omgegaan, en wat mijn rechten als deelnemer zijn.
- Ik begrijp dat deelname aan het onderzoek vrijwillig is. Ik kies er zelf voor om mee te doen. Ik kan op elk moment stoppen met meedoen. Als ik stop, hoef ik niet uit te leggen waarom. Stoppen zal geen negatieve gevolgen voor mij hebben.
- Mijn Sona-nummer wordt gebruikt om mij Sona-credits te geven. Een week na mijn deelname zal mijn Sona-nummer uit de dataset worden verwijderd
- Ik geef hieronder aan waar ik toestemming voor geef:

Toestemming voor deelname aan het onderzoek:

Ja, ik geef toestemming voor deelname

Nee, ik geef geen toestemming voor deelname

Toestemming voor de verwerking van mijn persoonsgegevens:

Ja, ik geef toestemming voor de verwerking van mijn persoonsgegevens zoals vermeld in de onderzoeksinformatie. Ik weet dat ik tot een week na mijn deelname kan vragen om mijn gegevens te laten verwijderen. Ook als ik besluit om te stoppen met deelname, kan ik hierom vragen.

Nee, ik geef geen toestemming voor de verwerking van mijn persoonsgegevens.

Bijlage C. Debriefing**Dank voor jouw deelname aan dit onderzoek.**

Voordat je verder gaat, willen wij graag nog meer over dit onderzoek vertellen.

LEES DEZE INFORMATIE GOED DOOR:

In dit onderzoek kreeg je een artikel te lezen waarin de indruk werd gegeven over de positie van studenten in de maatschappij en over hoe het met studenten gaat.

Voor sommige deelnemers benadrukten we een heel positief beeld van het leven van studenten (“het gaat heel goed met studenten en hun toekomst is rooskleurig”), voor andere deelnemers juist een heel negatief beeld (“het gaat heel slecht met studenten en hun toekomst ziet er somber uit”). We gaven verder aan dat dit artikel was geschreven voor de website van RTVNoord.

We willen benadrukken dat het artikel fictief was en dus niet op de website van RTVNoord heeft gestaan. De cijfers die genoemd worden zijn niet echt, maar voor het doel van dit onderzoek bedacht.

We willen hiermee onderzoeken of dit soort informatie een relatie heeft met jouw mening over de maatschappij en de positie van studenten in de maatschappij.

Het is mogelijk dat de informatie over studenten, hun welzijn en hun toekomstperspectief bij jou leidt tot negatieve gedachten of bij jou negatieve gedachten losmaakt over jouw eigen situatie. Als je behoefte hebt aan een luisterend oor of aan hulp dan willen we je wijzen op de volgende mogelijkheden:

- **Studieadviseur:** hier kun je terecht met vragen over je studie of op dinsdag en donderdag van 11.00-12.00 is er een spreekuur hier kun je vrij binnen lopen met een

korte vraag. Mocht je meer tijd nodig hebben of op een ander tijdstip langs willen komen dan is het mogelijk om via het studenten service centrum een afspraak in te plannen :

<https://www.rug.nl/education/contact/study-advisors/>

studieadvies.psy@rug.nl.

tel. 050-3636301

- **Studentenpsychologen:** Hier kan je terecht als je bijvoorbeeld stress- of (faal)angstklachten hebt, worstelt met je identiteit of als jij je angstig of somber voelt. Via de volgende link kun je makkelijk een afspraak inplannen:

<https://student.portal.rug.nl/infonet/studenten/voorzieningen/studenten-service-centrum/contact-and-appointments/student-psychologists>.

- **All ears Groningen:** Het kan zijn dat je worstelt met problemen of vragen die begrip en een 'luisterend oor' vereisen. All Ears -werkers zijn zelf geen student, maar staan door hun professionele of persoonlijke achtergrond in nauw contact met studenten. Deze gesprekken zijn laagdrempelig en vrijblijvend. Je kunt zonder afspraak langskomen. Alles wat je bespreekt, blijft volledig vertrouwelijk:

<https://www.allearsgroningen.nl>

- **WijGroningen:** Heb je problemen om rond te komen? Heb je schulden of vind je het lastig om rekeningen op tijd te betalen? Dan kan WIJ Groningen je misschien helpen:

<https://wij.groningen.nl/inkomen-en-werk/hulp-bij-geldzaken/>.

Indien je graag meer wilt weten over de resultaten van dit onderzoek kun je een mail sturen aan: M.E.G.Bouwer@student.rug.nl. Nadat de data geanalyseerd zijn zal je in dat geval een samenvatting van de resultaten ontvangen.

Tot slot: Wij vragen je ook om niet met andere studenten over dit onderzoek te praten, omdat deze voorkennis over het onderzoek de resultaten zal beïnvloeden en daarmee waardeloos maakt.

We willen je nogmaals bedanken voor jouw deelname aan het onderzoek. Als je op de pijl klikt worden je gegevens goed opgeslagen.

Bijlage D. Manipulatie, hoge SES

Groningse Studenten zijn blij over hun positie in de samenleving en zien een rooskleurige toekomst

Sander Joosten

Studenten voor het academiegebouw zomer 2022

© Eva Hulscher/RTV Noord

Er klinken steeds meer geluiden dat het leven van veel studenten zwaar is. Tijdens de corona crisis vereenzaamden veel studenten. Gelukkig is dit zo goed als voorbij. Maar nu is er sprake van hoge inflatie, waardoor boodschappen duur zijn en iedereen veel moet betalen voor gas en elektriciteit. Welke impact heeft dit op studenten?

Om deze vraag te beantwoorden hebben wij een groot aantal studenten gesproken. In deze gesprekken is duidelijk geworden dat de meeste studenten in Noord-Nederland eigenlijk heel tevreden zijn met hun leven.

“Ik leen maximaal bij DUO, dit geeft mij de kans om veel tijd aan mijn studie en vrienden te besteden”

Zo zegt Sanne, een 24-jarige studente uit Groningen.

De oplossing die Sanne hiervoor heeft is het maximaal lenen bij DUO. Dit is een goede oplossing, want dat biedt haar de kans om veel tijd aan haar studie en vrienden te besteden. Ze verwacht in de toekomst genoeg te verdienen om de schuld af te betalen en nu heeft ze een prettig leven. Met Hidde, een 21-jarige student uit Leeuwarden gaat het ook goed. “Door de stijging van de energieprijzen en de hoge inflatie hebben we in ons studentenhuus niet veel geld voor boodschappen, maar door de kosten te delen kunnen we toch lekker eten. En het is ook erg gezellig en we helpen elkaar. Een huisgenoot bijvoorbeeld die wat minder te besteden heeft helpen we met boodschappen als dat nodig is”.

Uit recent onderzoek blijkt dat 72% een leuke en ontspannen studententijd heeft. 64% van de studenten geeft aan veel vrijheid te hebben tijdens hun studie, waardoor zij de mogelijkheid hebben om hun tijd zelf in te delen. Veel studenten zijn lid van een studentenvereniging, sporten, werken of reizen tijdens hun studiejaar. Zo ook Iris, een 19-jarige studente uit Groningen. “Eigenlijk ben ik vrij weinig bezig met school. De studie is heel interessant en niet zo moeilijk. Vaak spendeer ik mijn tijd met vrienden of ben ik aan het werk. Ik vind het studentenleven echt heel chill.”

Rooskleurige toekomst met goede vooruitzichten

Veel studenten hebben een bijbaan naast hun studie, waardoor ze werkervaring opdoen. Ze hoeven door hun bijbaan veel minder of zelfs niet te lenen. En als ze lenen, verwachten ze de lening na hun studie makkelijk af te kunnen lossen. Universitaire studenten hebben een vooruitzicht op een goede toekomst. De baankansen zijn heel hoog, het startinkomen is vaak al boven modaal en het inkomen neemt snel toe. “Mijn zus heeft ook een universitaire opleiding afgerond binnen de sociale wetenschappen. Ze kon na haar studie meteen aan het werk en ze vertelt dat ze bijna dagelijks in contact is met recruiters die haar een baan willen aanbieden. Het salaris dat wordt aangeboden is soms bizar hoog”, zegt Johan, een 25-jarige student uit Groningen.

Door het hoge startinkomen en de goede vooruitzichten wat betreft werk en inkomen krijgen universitair opgeleide mensen ook een veel hogere hypotheek, waardoor ze later in goede huizen en in goede buurten kunnen wonen. Mensen met een universitaire opleiding hebben vergeleken met lager opgeleiden minder vaak te maken met chronische ziektes, ze leven gemiddeld 5 jaar langer en in goede gezondheid dan minder hoog opgeleiden. Alles samengevat hebben de meeste universitaire studenten een goed leven en een rooskleurige toekomst.

Bijlage E. Manipulatie, lage SES

Groningse Studenten zijn ongelukkig over hun positie in de samenleving en somber over de toekomst

Sander Joosten

Studenten tijdens de bezetting van het academiegebouw in 2021

© Eva Hulscher/RTV Noord

Er klinken steeds meer geluiden dat het leven van veel studenten zwaar is. Tijdens de corona crisis vereenzaamden veel studenten. Gelukkig is dit zo goed als voorbij. Maar nu is er sprake van hoge inflatie, waardoor boodschappen duur zijn en iedereen veel moet betalen voor gas en elektriciteit. Welke impact heeft dit op studenten?

Om deze vraag te beantwoorden hebben wij een groot aantal studenten gesproken. Uit deze gesprekken is duidelijk geworden dat veel studenten in Noord-Nederland de studententijd als erg

zwaar ervaren.

“ik heb weinig geld te besteden, want door de hoge studiedruk heb ik niet veel tijd voor een bijbaan.”

Zo zegt Sanne, een 24-jarige studente uit Groningen.

De oplossing die Sanne hiervoor heeft is maximaal lenen bij DUO. Dit leek eerst een goede oplossing, maar nu de rente stijgt voor deze leningen is dit een kostbare keuze. Sanne maakt zich hier veel zorgen over. Hidde, een 21-jarige student in Leeuwarden maakt zich ook zorgen over geld: “Door de stijging van de energieprijzen en de hoge inflatie hebben we in ons studentenhuus vaak te weinig geld over om boodschappen te kunnen doen. Een huisgenoot van ons kan zijn huur zelfs niet meer betalen, we proberen hem te helpen, maar of dit zo kan blijven weten we niet”.

Uit recent onderzoek blijkt dat zeker 68% van de studenten met vergelijkbare problemen te maken heeft. Veel studenten durven de verwarming niet meer aan te zetten uit angst om de energierekening niet te kunnen betalen. Het is volgens hen onbegrijpelijk dat de minima gesteund worden om de energierekeningen te betalen, maar dat studenten, die ook zeer weinig te besteden hebben, het zelf maar moeten uitzoeken.

Niet langer lang leve de lol

Doordat het leven van studenten niet enkel meer lang leve de lol is gaat het ook minder goed met de psychische gesteldheid van studenten. Bijna de helft van de studenten ervaart psychische klachten, zoals depressie en angst. Een nog hoger percentage, 71%, geeft aan terugkerende problemen met slapen te ervaren. Studenten maken zich druk om geld, studiekeuze en de toekomst. Johan, een 25-jarige student uit Groningen, vraagt zich af of studeren aan de universiteit deze stress wel waard is. “Veel studenten hebben jaren hard gewerkt om hun diploma te halen, maar eindigen vaak in een baan waar helemaal geen academische opleiding voor nodig is. Of ze krijgen een baan die niets met hun studie te maken heeft. Vrienden van mij werken na hun studie bij Albert Heijn of bij callcenters.” Ook uit de cijfers blijkt dat de maatschappij op dit moment vooral behoefte heeft aan mensen met meer relevante en praktische kennis, zoals in de bouw, zorg of de ICT. Salarissen en banen van universitair afgestudeerden vallen daardoor vaak erg tegen en de vooruitzichten op verbetering ook.

Pech generatie

Studenten van deze tijd worden vaak onder de naam ‘pech generatie’ omschreven. Onder andere omdat de basisbeurs is afgeschaft en plaats heeft gemaakt voor een leenstelsel. Recent is bekend geworden dat er rente zal moeten worden betaald over de studieschuld. Hiermee wordt de studieschuld van veel studenten nog veel hoger. Dit vooruitzicht vermindert mede hun kansen in de toekomst op een goed huis in een goede buurt, omdat hun aanvraag voor een hypotheek door schulden kan worden afgewezen. Alles samengevat is het leven van veel universitaire studenten moeilijk. Zij zijn ongelukkig over hun positie in de samenleving en hun toekomstperspectief is somber.